

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN
HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE UWE JEUGD VERNIEUWT

ALS EENS ARENDS PSALM 105:5

Onder redactie van Prof. Dr E. J. J. Buijtendijk, Dr K. Dijk, Prof. Dr V. Hepp, Drs C. Tazelaar en Dr B. Wielenga

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Solo; Drs J. van Andel, 's-Gravenhage; Dr B. E. van Arkot, Utrecht; N. Bana, Amsterdam; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr Joh. C. Breen, Amsterdam; Drs W. E. Engels, Harderwijk; Prof. Dr P. W. Grosheide, Amsterdam; Prof. Dr T. Hoekstra, Kampen; Dr G. Keizer, Tiel; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr J. G. Kunst, Arnhem; Dr G. R. Kuiper, Haarlem; Dr H. W. Laman, Assen; Dr C. Landeboom, Amsterdam; Dr S. O. Los, 's-Gravenhage; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; Dr J. C. de Moor, Utrecht; Dr J. C. Rullmann, Utrecht; Dr K. Schilder, Delft; Dr W. J. A. Schouten, Kampen; Dr J. Thijss, Meppel; Dr D. H. Th. Vollenhoven, 's-Gravenhage; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielenga, Hoofddorp; Mr J. A. de Wilde, 's-Gravenhage.

Adres der Redactie:

Prof. Dr V. HEPP, Van Broestraat 14, Amsterdam.

Drukkers-Uitgevers:

OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes
Tel. No. 58 — Postrekening No. 36000.

Abonnement: f1.25 per drie maanden bij vooruitbetaling.
Voor 't Buitenland en Ned.-Indië f2.— per jaar.
Advertentie: 35 cent per regel.

INHOUD Parochie-indeling of Kerkplitsing IV. — Uit de Schrift: Gemis aan roeping (Ex. 2:14). — Kerkelijk Leven: De Orde der Liturgie III. Circulaire en Verslagen. Reaktie? In historische lijn. — Uit het Pol. en Soc. Leven: Privaat of Communaal bezit XVI. — Kuyper-Bibliografie LXXVII. — Wapengetuige: In de school der wijsbegeerte XXVIII. — Literatuur en Kunst: Als van oude prenten... I. — Zending en Evangelisatie: Chr. Nat. Conferentie te Shanghai IV. — Stemmen uit onze Kerken. — Kerknieuws.

PAROCHIE-INDEELING OF KERKSPLITSING.

IV.

Zal de kerk in de grote steden aan hare heiligmaking kunnen beantwoorden, dan moet zij gesplitst worden in meerdere, naar vaste grenzen afgebakende, zelfstandige kerken, elk onder een eigen kerkeraad.

Thans staat men aan op, althans gedeeltelijke toepassing van het z.g. parochie-systeem, dat de eenheid der kerk en middelen één kerkeraad handhaaft, maar dit is niet voldoende. Wel werden in deze richting belangrijke voorstellen verkregen: vermeerdering van het aantal predikantsplaatsen; verkiezing van ouderlingen en diakenen door de wijk, voor de wijk, en uit de wijk; wijk catechisatie. Men bleef echter halverwege staan, en trok de lijnen niet door.

Hij strenge doorvoering van het parochie-systeem zou het moeten komen tot een andere regeling met betrekking tot de bediening des Woords en der sacramenten. Er is nu geen toezicht op kerk en avondmaalbezoek. Noodig is daarom, de leden te binden aan een bepaald kerkgebouw, waarin allen kosteloos een vaste zitplaats kunnen verkrijgen. Dan ligt vanzelf de weg open tot afschaffing of inperkings van het z.g. rondpreken. Veel zou dan gewonnen zijn, maar — niet genoeg.

Want parochie-indeling brengt men het vasthouden aan de eenheid der kerk, gelijk die zich in den éénen kerkeraad uitpreekt. En juist die één kerkeraad werkt, zijns ondanks, belemmerend voor het leven en den groei van de stadskerk. Onder het groote aantal zijner leden ligt de vruchtbare werkzaamheid zijner vergaderingen. Steeds meer arbeid moet worden overgelaten aan de vergaderingen van wijk-gemeenschappen, doch deze bezitten geen kerkrechtelijke macht. De kerkeraad moet de gehele gemeente regeren, maar kan dit feitelijk niet meer. Reeds hierom is kerkplitsing noodig.

Doch ook om andere redenen. Intensieve herderlijke voorbereiding der gemeente eischt dringend aanzienlijke vermeerdering van het aantal ouderlingen. Maar hietoe kan niet worden overgegaan, daar de kerkeraad, die reeds nu veel te groot is, dan zijn veranderende arbeid met totale onvruchtbaarheid zou geslagen zien.

Thans dient de vraag even onder de oogen te worden gezien, of kerkplitsing volgens de Schrift geoorloofd is. Wel is er onder ons niemand, die haar beslist ontkennend beantwoordt, maar toch kan niet gezegd, dat over dit punt eenstemmig wordt gedacht. Sommigen meenen, dat de apostelen in hun brieven steeds de kerkelijke grenzen met de burgerlijke laten samenvallen, en concludeeren dan, dat hierin een vingervijzing ligt voor de gemeente des Heeren van alle tijden, al geven zij, zij het ook aarzeland, toe, dat het in bepaalde gevallen noodzakelijk kan zijn, van den apostolischen regel af te wijken. Anderen zijn echter van oordeel, dat het niet aangaat, van een apostolischen regel te spreken, maar dat met name wat in Rom. 16:5, 1 Cor. 16:19, Col. 4:15 en Filom. vs. 2 van de z.g. huisgemeenten gezegd wordt, tot groote voorlichtigheid aanzet.

Bij deze laatste sloot zich de commissie aan, die ten vorige jare den kerkeraad van Amsterdam had te dienen van advies over de vraag, of parochieverdeling of kerkplitsing noodzakelijk en uitvoerbaar zij. Zij ging er van uit, ten eerste, dat de Schrift over dit punt geen rechtstreeksche en beslissende gegevens bevat, en ten andere, dat deze zeer duidelijk uitsprekt, dat de kudde Gods door de ambtsdragers met teedere zorg en groote trouw moet worden geweid, en dat diensvolgens alles wat dit belemmert dient te worden tegengestaan, daarentegen alles bevordert wat daaraan ten goede kan komen. Haar eerste — door den kerkeraad met algemeene stemmen aangenomen — conclusie formuleerde zij aldus: „Kerkplitsing is niet in strijd met het Woord Gods, maar wordt voeler door

dat Woord geëischt, wanneer de ambtelijke bearbeiding der gemeente ten gevolge der massaliteit schade zou lijden”.

In Noord-Hollandsch Kerkblad van 11 Aug. 1922 heeft Prof. Grosheide deze conclusie besproken, en gezegd dat deze... „de zaak veel te zwak voorstelt”. Het is een nieuw geluid, dat de hoogleeraar laat hooren. Hij plaatst zich vierkant tegenover hen, die poneeren, dat in het Nieuwe Testament steeds de kerkelijke grenzen met de burgerlijke samenvallen, en verklaart: „De Schrift gebiedt weliswaar niet, groote kerken te splitsen, maar onderstelt, dat grotere kerken gesplitst zij n”. Dit oordeel rust op de volgende drie gronden:

De Christelijke Kerk is ingericht naar het model van de Joodsche synagoge. Nu vinden we te Jeruzalem meerdere synagogen, en de menschen, die daar ter „kerk” gingen, vormden afzonderlijke gemeenten, Hand. 6:9. „Ikan zijn, zeker is het niet, dat verschil van taal de grond van de splitsing was. Hoe dit zij: naast den tempel te Jeruzalem, immers voor alle Joden het centraal-heiligdom, werden afzonderlijk georganiseerde gemeenten aange troffen.

Voorts wijst de hoogleeraar op de huisgemeenten, vooral op Rom. 16: „omdat daar duidelijk uitkomt, dat te Rome verschillende groepen onder bepaalde met name genoemde leiding naast elkaar bestonden”. Paulus erkent het bestaansrecht van die groepen, door ze afzonderlijk te groeten.

Het voornaamste argument wordt ontleend aan den Hebreërs-brief, (die z.i. geschreven is aan een groep van, uit het Jodendom voortgekomen, christenen te Rome) en dan met name aan hoofdst. 10:25: „En laat ons onze onderlinge bijeenkomst niet nalaten, gelijk sommigen de gewoonte hebben”. Hier is geen sprake van bijeenkomsten, maar van bijeenkomst, en dan, wat in de vertaling niet uitkomt, van „onze eigen” onderlinge bijeenkomst. De schrijver heeft 't niet over menschen, die heel niet kerken, maar die hier gaan en daar gaan, doch niet, waar ze hooren. Verschillende kerken, gelijk wij die thans kennen, waren er toen nog niet. Evenmin kettersche vergaderingen. Toch zegt de schrijver: gaat naar uw eigen samenkomst. Er waren blijkbaar verschillende kerkelijke vergaderingen naast elkaar. Dat wordt niet afgekeurd. Integendeel, er wordt op aangedrongen, getrouw de orde in acht te nemen.

Tot zoover Prof. Grosheide.

Misschien dat door zijne bewijsvoering niet ieder overtuigd is. Ook voor ons bleef nog wel een enkele vraag over. Zooveel is echter wel duidelijk, dat zij die zo lang mogelijk aan de eenheid der groote-stadskerk willen vasthouden, en in kerkplitsing het laatste redmiddel zien, dat niet dan in den uitersten nood mag worden aangegrepen, de pretentie, als zouden zij hierbij de Heilige Schrift aan hun zijde hebben, moeten loslaten.

Principiële bezwaren tegen kerkplitsing zijn er dus niet. Wel praktische. En deze laatste moeten niet worden onderschat. We staan hier voor historisch geworden toestanden, die zich niet zoo gemakkelijk laten veranderen. Dit neemt echter niet weg, dat de hand aan den ploeg moet worden geslagen. We bevinden ons thans in een stadium, dat er — natuurlijk met inachtneming van de noodige bedachtzaamheid en voorzichtigheid — maatregelen moeten worden getroffen, die binnen afzienbaren tijd tot kerkplitsing kunnen leiden. De bezwaren zijn inderdaad groot, maar niet zoo groot, dat men deswege zijn heil in een al-maar-uitstellen mag blijven zoeken, op gevaar af, dat straks de groote-stadskerk in een staat van verval geraakt en langzamerhand in een volkskerk ontaard zal zijn.

Als één der voornaamste bezwaren wordt steeds weer naar voren gebracht, dat de kerkleden niet zullen willen. Ook Dr Harrenstein erkent den ernst

dezer bedanking, en oordeelt, dat er veel geduld en tact noodig zal zijn om de menschen voor kerkplitsing te winnen. Wij zijn dit volkomen met hem eens, maar meenen te mogen uitspreken, dat, sinds hij zijne dissertatie schreef (1913), althans te Amsterdam, de tegenstand gaandeweg is verminderd. 't Is waar, de ouderen willen voor 't meereendeel de eenheid der kerk handhaven, maar over het jongere geslacht schijnt een andere geest vaardig geworden. Of we dan niet weten, dat met name onder de jonge menschen de z.g. „fladdergeesten” worden gevonden? Zeker, maar als we spreken van het jongere geslacht, denken we niet zoozeer aan onze rijpende jeugd als wel aan onze mannen en vrouwen, die staan in den eersten bloei hunner kracht. Het is in hun kring, dat zich de stemmen vermenigvuldigen, die er op aandringen, de groote-stadskerk in enkele kleinere te doen uiteenvallen.

Deze verandering in de mentaliteit is te opmerkelijker, omdat het tot dusver aan een stelselmatige bearbeiding der gemeente in dezen ontbroken heeft. Er is ongetwijfeld invloed geoefend door de „grootte” kerkelijke pers, maar alleen daaraan mag de omzetting der geesten niet worden toegeschreven, want niet dan sporadisch werd dit onderwerp in haar kolommen behandeld. Er zijn hier ook andere factoren in 't spel, niet het minst de eigen ervaring, dat de kerk tengevolge van de massaliteit niet meer ten volle aan hare roeping kan beantwoorden.

Dat de gemeente in haar geheel reeds voor kerkplitsing rijp zou zijn, volgt uit wat we zeiden niet. Wel echter, dat het niet zoo moeilijk is, als men gewoonlijk meent, haar daarvoor rijp te doen worden. Indien haar de noodige voorlichting maar niet wordt onthouden! Indien er maar een ernstig streven zij, haar te overtuigen, dat de eenheid der groote-stadskerk moet worden losgelaten! Indien zij maar gevoelt, dat zij, die haar hebben voor te gaan en te leiden, een vaste gedragslijn volgen en door een heilig idealisme worden beziel!

Daarom kunnen we niet anders dan betreuren, dat de kerkeraad van Amsterdam gemeend heeft, de tweede conclusie van het rapport der bovengenoemde commissie te moeten verwerpen. Daaruit werd uitgesproken, „dat de ambtelijke bearbeiding der gemeente in de tegenwoordige omstandigheden splitsing der kerk dringend noodzakelijk maakt”.

Van achteren is gebleken, dat meer dan één, die met de hoofdgedachte van het rapport accoord ging, zich tegen deze conclusie verklaarde, uit vrees, dat na aanneming op staanden voet de splitsing tot stand zou worden gebracht! Alsof daaraan niet een veel tijd en arbeid vragende voorbereiding, en — bearbeiding der gemeente vooraf moest gaan! Wel was het de bedoeling, dat de kerkeraad zich beslist voor kerkplitsing zou uitspreken, naar de lijnen, in het rapport getrokken, en eene commissie zou benoemen om de uitvoering voor te bereiden, maar tegelijk werden enkele belangrijke overgangsmaatregelen aanbevolen, terwijl ten slotte — juist om een ondoordacht en ontijdig ingrijpen te voorkomen — werd voorgesteld, dat alle verdere stappen tot zelfstandige kerkformatie gedaan zouden worden op een nader te bepalen tijdstip.

Indien de kerkeraad zich met de denkbeelden der commissie vereenigd had, zouden niet aanstands groote veranderingen in den bestaanden toestand daarvan het gevolg zijn geweest. Maar — er ware een einde gekomen aan de onzekerheid ten opzichte van de vraag, in welke banen het kerkelijk leven in de toekomst moet worden geleid. Teratond had men kunnen aanvangen met doelbewust, zij het ook in heel langzaam tempo, te streven naar de verwerkelijking der in beginsel aanvaarde plannen. En het feit, dat er in den kerkeraad eenstemmigheid was verkregen, zou van grooten en zegenrijken invloed zijn geweest op de gemeente.

C. LINDEBOOM.